

Legal aspects of international, regional and bilateral settlements of online disputes

Mokhinur BAKHRAMOVA¹

Tashkent state university of law

ARTICLE INFO

Article history:

Received February 2021
Received in revised form
28 February 2022
Accepted 20 March 2022
Available online
15 April 2022

Keywords:

ADR,
ODR,
UNCITRAL,
international,
regional,
Cybersettle,
UNCITRAL TECHNICAL
INSTRUMENT,
O-ARB,
E-ARB,
Ross Intelligence,
traditional judicial system.

ABSTRACT

The ADR is derived from shortcomings, especially if the ADR movement affects the traditional judiciary, while ODR will be widely responded to the Offline Restrictions. One of the main goals of the ODR movement is to reduce or even destroy the need for the partition or listening can be done. In addition, UNCITRAL Description has a very narrow idea of technologies that may include in their services. UNCITRAL definition emphasizes the types of possible communications tools due to the creation of the latest developments of Internet and mobile technologies.

2181-1415/© 2022 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol3-iss3/S-pp318-325>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Onlayn nizolarni xalqaro, mintaqaviy va ikki tomonlama hal etishning huquqiy jihatlari

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

ADR,
ODR,
UNCITRAL,
xalqaro,
mintaqaviy,
Cybersettle,
UNCITRAL Texnik
yo'riqnomasi,

ADR harakati, ayniqsa, an'anaviy sud tizimiga ta'sir ko'rsatadigan kamchiliklardan kelib chiqqan bo'lsa, ODR umuman oflayn dunyo cheklovlariga nisbatan kengroq munosabatda bo'ladi. ODR harakatining asosiy maqsadlaridan biri tomonlarning yig'ilish yoki tinglovda jismoniy ishtirok etishiga bo'lgan ehtiyojni kamaytirish yoki hatto yo'q qilishdir, shunda (onlayn) qiymat va murakkablik darajasi pastroq darajadagi xavf ostida bo'lgan narsaga (obyektiv) mos keladigan

¹ A senior lecturer of Intellectual property law department of Tashkent state university of law.
E-mail: s000000613@ud.ac.ae.

O-Arb,
E-Arb,
ROSS Intelligence,
an'anaviy sud tizimi.

tarzda nizolar hal qilinishi mumkin. Bundan tashqari, UNCITRAL ta'rifi ODR-provayderlari o'z xizmatlariga kiritishi mumkin bo'lgan texnologiyalar turlari haqida juda tor tushunchaga ega. UNCITRAL ta'rifi deyarli faqat internet va uyali aloqa texnologiyalarining eng yangi avlodlari yaratilishi tufayli mumkin bo'lgan aloqa vositalarining turlarini ta'kidlaydi, xolos.

Правовые аспекты разрешение международных, региональных и двусторонних онлайн споров

Ключевые слова:

ADR,
ODR,
UNCITRAL,
международный,
региональный,
Cybersettle,
технический инструмент,
O-Arb,
E-Arb,
Ross Intelligence,
традиционная судебная
система.

АННОТАЦИЯ

ADR получен из недостатков, особенно если движение ADR влияет на традиционную судебную власть, в то время как ODR будет широко отреагировать на автономные ограничения. Одна из главных целей движения ODR – уменьшить или даже разрушить потребность в разделе или прослушивании. Кроме того, в описании UNCITRAL есть очень узкая идея технологий, которые могут включать в их услуги. Неотказанное определение подчеркивает типы возможных инструментов связи из-за создания последних разработок интернет-технологий и мобильных технологий.

Yevropa Ittifoqining ODR-nizomida ODR ta'rifi mavjud emas. Bundan farqli o'laroq, UNCITRALning Texnik eslatmalari ODRni "elektron aloqa va boshqa axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish orqali nizolarni hal qilish mexanizmi" deb ta'riflaydi. Biroq bu ta'rif mutlaqo qoniqarli, chunki u ODRni hech bo'lmaganda ma'lum darajada zamonaviy aloqa vositalarini qamrab olgan an'anaviy ADR texnikasidan farqlash bo'yicha hech qanday ko'rsatma bermaydi. Misol uchun, OArb va tomonlarga o'zlarining tasdiqlovchi hujjatlarini elektron shaklda yuklash yoki virtual tinglovni o'rnatish uchun videokonferensaloqa vositalaridan foydalanish imkonini beradigan "an'anaviy" arbitraj tartibi o'rtasida chegara chizish juda qiyin bo'lishi mumkin [1].

Darhaqiqat, ODR provayderlari ko'pincha ushbu zamonaviy aloqa vositalarini kompyuterlarning axborotni qayta ishlash quvvati [2] bilan birlashtiradi, xususan, tomonlarning asosiy da'volari va muhim faktlarni rejalashtirish va olish kabi vazifalarni avtomatlashtirish uchun [3]. Bundan tashqari, so'nggi o'zgarishlar sun'iy intellekt sohasi texnologiya neytral shaxsning qaror qabul qilish jarayonida ham katta rol o'ynashi mumkinligini ko'rsatadi. Ularning nizolarni hal qilishning haqiqiy jarayoniga ta'siri tufayli KATSH VA RIFKIN bunday transformatsion texnologiyalarni "to'rtinchi tomon" maqomi bilan bog'ladilar" [4]. Kompyuterlarning qayta ishlash quvvatidan foydalanish an'anaviy ADR texnikasining asosiy jarayonlarini keskin o'zgartirishi mumkinligi sababli ODRni internet orqali an'anaviy ADRdan foydalanish sifatida ba'zi mualliflar da'vo qilganlari kabi yetarlicha ta'riflab bo'lmaydi.

ODRning aniq kelib chiqishi va ko'rinib turgan o'xshashliklariga qaramay, ADR dan ajralib turishining ikkinchi sababi HÖRNLE aloqa texnologiyasining transformativ tabiati

sifatida tasvirlangan masaladir. Uning asosiy maqsadi shundaki, elektron pochta, onlayn hamkorlikdagi ish joylari va videokonferensiya kabi zamonaviy aloqa texnologiyalaridan foydalanish yuzma-yuz muloqotga bo'lgan ehtiyojni yo'q qiladi va band jadvallardagi asinxron aloqani osonlashtirishi mumkin, shunda tomonlar haddan tashqari muvofiq-lashtirishga muhtoj bo'lmaydilar. Boshqacha qilib aytganda, ODR geografik va vaqt chegaralarini juda keskin tarzda yengib o'tishi mumkin, bu, o'z navbatida, nizolarni hal qilish jarayonini tezlashtiradi va an'anaviy sud jarayonlari va ADR bilan bevosita va bilvosita bog'liq bo'lgan barcha turdagi xarajatlarni sezilarli darajada kamaytiradi [5].

ODR va ADR o'rtasida aniqroq farq qilishning uchinchi sababi shundaki, aniq oflayn ekvivalenti bo'lmagan ODRning ba'zi shakllari ham paydo bo'lgan. Misol uchun, qariyb yigirma yil oldin Cybersettle nomli startap avtomatlashtirilgan muzokaralar jarayonini ishlab chiqdi, bu jarayon "ko'r-ko'rona savdo" deb nomlandi. Oddiy qilib aytganda, ko'r-ko'rona savdo jarayonida tomonlar onlayn platforma orqali o'zlarining eng past va eng yuqori hisob-kitob takliflarini taqdim etishga taklif qilinadilar, bu takliflarning hech biri boshqa tomonga oshkor qilinmaydi. Buning o'rniga dasturiy ta'minot algoritmi muvozanatni topish uchun ushbu takliflarni moslashtirishga harakat qiladi. Ilg'or shaklda ko'r-ko'rona savdo dasturi ham xuddi shunday holatlarda taqdim etilgan takliflarni hisob-kitob takliflari bilan solishtirishi mumkin. Bu tomonlarga ancha obyektiv kelishuv taklifini berishi mumkin [6].

UNCITRAL Texnik eslatmalari ODRning onlayn va oflayn elementlarni o'z ichiga olgan gibrid jarayonlar uchun potentsialga qimmatga ega ekanligini tushuntiradi. Bu, ayniqsa, onlayn arbitrajga nisbatan to'g'ri keladi. Darhaqiqat, OArb va an'anaviy arbitraj o'rtasida aniq va mazmunli farq qilish juda qiyin. Eng tor shaklda OArb atamasi faqat arbitraj kelishuvini tuzishdan tortib arbitraj hal qiluv qarori chiqarilgunga qadar to'liq onlayn tarzda o'tkaziladigan protseduralar turlariga ishora qiladi. Bu aniq o'z ichiga "faqat hujjatlar uchun" arbitrajni o'z ichiga oladi. Tomonlarning shaxsan uchrashishi shart bo'lmagan arbitr tomonidan berilgan onlayn qarorni olish uchun qisqa vaqt ichida tomonlar o'z bayonotlarini yuklash va dalillarni veb-saytga joylashtirishdan boshqa hech narsa qilishlari shart emas [7].

Ammo zamonaviy kommunikatsiya texnologiyalarini o'zida mujassam etgan "an'anaviy" arbitraj muhokamasi haqida nima deyish mumkin? Masalan, quyidagi – xayoliy – faktlarni ko'rib chiqing:

2016-yilning 19-iyulida Yevropa Komissiyasi Shvetsiyani va o'zi boshqariladigan avtomobillar bozorida faol bo'lgan yana besh nafar o'yinchini, jumladan, mijozlarga o'tkazish bilan bog'liq kartelda ishtirok etganliklari uchun rekord darajadagi 5,86 milliard yevro miqdorida jarimaga tortdi. Avtomatik tormoz tizimlari uchun xarajatlar tobora kuchayib borayotgan Yevropa xavfsizlik standartlariga mos kelishi kerak. Komissiya kartel deyarli 11 yildan beri mavjud ekanligini aniqladi. Huquqbuzarlik to'g'risidagi qaror e'lon qilinishidan bir necha hafta oldin, o'zini o'zi boshqaradigan taksilar bo'yicha yetakchi provayder va Shvetsiyaning eng yirik mijoz Gruber allaqachon ortiqcha to'lovlar uchun kompensatsiya to'lash bo'yicha Shvetsiya bilan yashirin muzokaralarga kirishgan. Ikki audio konferensiyadan so'ng Shvetsiya binosida uchta muzokaralar bo'lib o'tdi. Ikkala bosh direktor o'rtasidagi nisbatan yaxshi munosabatlarga qaramay – ularning har biri o'zlarining muhim biznes munosabatlariga ko'p zarar bermaslikka intilishadi – tomonlar kelishuvga erisha olishmadi. Gruber ko'rgan zararni aniq hisoblashda mudofaaga o'tish va boshqa murakkabliklar mavjudligi juda xilma-xil fikrlarni keltirib chiqardi. Allaqachon chayqalib ketgan sanoatda keraksiz shov-shuvlarga

yo'l qo'ymaslik uchun Shvetsiya maslahatchisi Freshlators "onlayn" maxsus arbitrajni tashkil qilishni taklif qildi [8].

Arbitrajni tartibga soluvchi batafsil tartib qoidalarini ishlab chiqish uchun Freshlators va Gruberning maslahatchisi Slaughter & Chance yuqori darajada xavfsiz bulut xizmatida arbitraj kelishuvi loyihasi ustida birgalikda ishladilar. Haqiqiy arbitraj kelishuvi bir necha kundan keyin Freshlators ofisida har bir tomon tomonidan imzolangan. Bahslar boshlanishidan oldin tomonlar juda rivojlangan qidiruv funksiyasiga ega bo'lgan xavfsiz onlayn platformaga misli ko'rilmagan miqdorda yozma dalillarni yuklashdi. Ba'zi asosiy guvohlar videokonferensaloqa orqali so'roq qilindi. Ular ichida Shvetsiyaning Italiyadagi sho'ba korxonasi, hozirda Bagama orollarida erta nafaqaga chiqqan uning sobiq marketing va aloqa bo'limi boshliqlari bor edi.

O'z qaroriga kelishda arbitrlar ROSS Intelligencedan, IBM Watson tomonidan ishlab chiqilgan juda murakkab yuridik tadqiqot dasturidan foydalanishdi. Bu ularga Buyuk Britaniya Apellyatsiya sudi (Newson; OBG v Allen; British Airways v Emerald Supplies) and the Dutch Supreme Court (TenneT v ABB). ROSS Intelligence-dan keyingi foydalanish orqali ular Shvetsiyaning raqobatchilari bilan bog'liq shunga o'xshash keyingi ishlarda yaqinda berilgan zararning o'rtacha miqdorini ham ko'z ochib yumguncha tekshirishlari mumkin edi. Shunga qaramay, tomonlarga OBG v Allenning aniq nisbati bo'yicha qarama-qarshilik munozaralarini o'tkazish uchun ikkita jismoniy tinglov o'tkazilishi kerak edi. Va nihoyat, qarorning tegishli tarzda imzolangan nusxalari tomonlarga elektron pochta va oddiy pochta orqali yuborildi [9].

Yuqoridagi faktlar turkumini OArb deb kvalifikatsiya qila olamizmi? Bu yerda texnologiyadan foydalanish faqat yordamchi bo'lgan deb ayta olamizmi? Shubhasiz, texnologiyadan foydalanish tomonlarga xarajatlarni kamaytirish va sud jarayonini tezlashtirish imkonini bergan bo'lishi kerak. Shubhasiz, texnologiya ham qaror qabul qilish jarayoniga ta'sir qilgan bo'lishi kerak, lekin bu har doim ham shunday emasmi? Masalan, sudya Westlaw, LexisNexis yoki an'anaviy hajmdagi qonun hisobotlaridan foydalanilishi, shunga o'xshash ta'sir ko'rsatishi mumkin. OArbni an'anaviy arbitrajdan, aytaylik, texnologiyadan yordamchi va dominant foydalanish yoki, aksincha, uning har qanday varianti o'rtasidagi farq bo'yicha ajratishga urinish bu masalaga hech qanday oydinlik kiritmaydi.

To'liq onlayn tarzda o'tkaziladigan arbitraj muhokamasi bilan yuzma-yuz aloqa hali ham talab qilinadigan arbitrajlar o'rtasidagi qat'iy farq biroz qo'pol, lekin hech bo'lmaganda ravshanlik va soddalik foydasiga ega. Bundan ham muhimi, tomonlarning jismoniy ishtirokini talab qiladigan arbitraj, asosan, turli mamlakatlarda tashkil etilgan iste'molchilar va savdogarlar ishtirokidagi transchegaraviy sotuvlardagi taqiqlovchi xarajatlarni bartaraf etish maqsadini darhol yo'q qiladi. Shu nuqtayi nazardan, OArbni tor ma'noda ta'riflash o'rinli ko'rinadi [10].

Bundan tashqari, taraflar arbitr bilan qandaydir yuzma-yuz aloqada bo'lishi mumkin bo'lgan arbitraj muhokamasi va ular qila olmaydigan ish yuritish o'rtasidagi farq tartibga solish maqsadlari uchun ham tegishli bo'lishi mumkin. Sababi, oxirgi vaziyatda taraflarning arbitraj jarayoni ustidan nazorati kamayishi muqarrar.

Agar "OArb" tushunchasi shunga mos ravishda talqin qilinsa, an'anaviy arbitraj sudidan quyidagi ikkita farqni kuzatish mumkin:

Birinchi, an'anaviy arbitraj muhokamasidan farqli o'laroq, OArb protsesslari maxsus asosda olib borilishi mumkin emas. ODRning boshqa har qanday shakllari singari OArb jarayoni ODR platformasining aralashuvini talab qiladi. Bu texnologiyaga asoslangan vositachi bo'lib, tomonlarga ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlaydigan tarzda

aloqalarni yaratish, jo'natish, qabul qilish, saqlash, almashish va qayta ishlash tizimini taqdim etadi [11].

Ikkinchidan, OArb orqali hal qilinishi mumkin bo'lgan nizolarning tabiatini hisobga olgan holda, OArb qarorlarini ijro etish an'anaviy arbitraj qarorlarini ijro etish usulidan farq qilishi mumkin. OArb qarorlari bilan samarali muvofiqlikni ta'minlash uchun bunday qarorlar an'anaviy sud tizimi orqali emas, balki boshqa usullar bilan (o'z-o'zidan) bajarilishi kerak. Shuning uchun III QISMda, jumladan, kredit kartadan to'lovlarni qaytarish va obro'ga asoslangan mexanizmlar bu ehtiyojni qondira oladimi yoki yo'qmi, baholanadi.

Ushbu xulosalarga muvofiq ushbu dissertatsiya davomida OArbning quyidagi ta'rifidan foydalanaman: "OArb – bu sud jarayonining xususiy va institutsional shakli bo'lib, unda tomonlar yuzma-yuz uchrashishi shart emas hamda taraflarning xabardor qilingan roziligi bilan tayinlangan neytral uchinchi shaxs tomonlarga ularning nizosini qanday hal qilish kerakligi to'g'risida qaror qabul qilishga haqli".

OArbni to'g'ri kontekstga qo'yish uchun ko'rib chiqilishi kerak bo'lgan yana bir muhim masala uning boshqa ODR texnikasi bilan aloqasidir. Shunisi e'tiborga loyiqki, UNCITRAL Texnik eslatmalari ko'pchilik huquqiy tizimlarga tanish bo'lgan subsidiarlik tamoyilini o'z ichiga oladi, chunki bu eslatmalar odatiy ODR jarayonini tavsiflashi mumkin bo'lgan ketma-ket uchta bosqichni belgilab beradi. Birinchi bosqich tomonlar o'rtasida ODR platformasi orqali o'tkaziladigan tuzilgan muzokaralar jarayonidan tashqarida bo'lishi mumkin. E'tiborga molik jihat shundaki, LODDER va ZELEZNIKOW tomonlarga ushbu bosqichda o'zlarining "BATNA"larini hisoblashda yordam beradigan qo'llab-quvvatlovchi texnologiyalarni loyihalash uchun batafsil nazariy modelni yaratganlar va kompensatsiya strategiyalarini aniqlab chiqqanlar. Muhimi, bunday texnologiyalar mumkin bo'lgan yechimlarni ham tavsiya qilishi mumkin.

Agar muzokaralar bosqichi oqilona vaqt ichida kelishuvga olib kelmasa, ikkinchi bosqichga ko'maklashish mumkin (o'qing: mediatsiya), bunda neytral shaxs tayinlanadi va kelishuvga erishish uchun tomonlar bilan muloqot qiladi [12]. Agar neytral taraf kelishuvni osonlashtira olmasa, texnik eslatmalar faqat taraflarni yakuniy bosqichning tabiati va bunday bosqich qanday shaklda bo'lishi mumkinligi haqida xabardor qilishi mumkinligini ko'rsatadi. III QISMda batafsil bayon qilinganidek, bu noaniq ma'lumot yakuniy bosqichga UNCITRAL bunday bosqichning sudlov xususiyati bo'yicha konsensusga erisha olmaganligidan kelib chiqadi. Boshqacha qilib aytganda, bunday faza majburiy bo'lmagan tavsiya yoki majburiy OArb bosqichi bo'lishi kerak.

Ideal dunyoda qatlamli ODR sxemasi piramida ko'rinishida bo'lishi kerak, uning pastki qismida muzokaralar yo'li bilan hal qilinadigan ishlarning katta miqdori, onlayn mediatsiya orqali hal qilinadigan ishlarning sezilarli darajada kichikroq markazi va, nihoyat, faqat OArb orqali hal qilinishi mumkin bo'lgan tor miqdordagi ishlarning yuqori qismi bo'lishi kerak. Amaliy nuqtayi nazardan, bu zarur, chunki ODR sxemasi faqat uchinchi tomonning ozgina aralashuvi bilan muzokaralar yo'li bilan erta hal qilingan taqdirdagina ODR sxemasi moliyaviy jihatdan foydali bo'ladi.

Agar OArb bosqichiga olib keladigan haqiqiy holatlar kichik foiz bo'lsa ham, samarali ODR tizimi piramidaning yuqori qismida arbitraj bosqichisiz mavjud bo'lolmaydi. Asosiy sabab shundaki, bunday bosqichning mavjudligi, ayniqsa, kuchliroq tomon uchun da'voni hal qilish uchun muhim rag'batlar yaratadi. Muzokaralar, odatda, tomonlarning qat'iy qonuniy huquqlari fonida o'tkazilayotganligi sababli arbitraj

bosqichining mavjudligi jabrlanuvchining da'vosi to'g'ri bajarilishini ta'minlaydi. Boshqa tomondan, agar faqat yengillashtirilgan muzokaralar va mediatsiya mavjud bo'lsa, respondentlar sudda o'z da'volarini ko'rib chiqayotgan da'vogari uchun kelishuv bo'lmasligini bilgan holda, "qabul qiling yoki tark eting" degan yengillashtirilgan kelishuv taklifini kiritishga moyil bo'lishi mumkin. Bundan tashqari, kelishuv taklifi majburlanmagan va sud da'vosi yoki OArb da'vogarga ishonchli muqobil bo'lgan holatlarda ham, u kelishuv taklifini qabul qilgani yaxshiroq bo'lishi shart emas. Agar ish to'liq ko'rib chiqilsa, javobgar har doim da'vogarning ehtimoliy xarajatlarini oldindan bilishi va shunga mos ravishda o'z taklifini kamaytirishi mumkin [13].

ODRga arbitraj bosqichini kiritishning ikkinchi sababi shundaki, hal qilish istalmagan ko'plab vaziyatlar mavjud [14]. Ko'pincha, tomonlar muzokaralar olib borishni xohlamaydilar yoki samarali muzokaralar olib bora olmaydilar, chunki ular o'zlarining qat'iy huquq va majburiyatlarini aniq belgilay olmaydilar, chunki bu masala bo'yicha qonun tushunarsizdir [15]. Bunday vaziyatga tushib qolgan tomonlar tinchlanish uchun uchinchi tomonning majburiy qarorini talab qiladilar. Nizolarni suddan tashqari hal etish mexanizmlarining yuqori hal qilish stavkalari, aslida, boshqacha narsani ko'rsatmaydi. Aslida, ular faqat muzokaralar olib borishga yoki mediatsiyani olib borishga tayyor bo'lgan tomonlar, ko'pincha, kelishuvga erishishlarini ko'rsatadi [16].

Nizoning past baholiligi ham bu dalilning dolzarbligiga ta'sir qilmaydi. Albatta, bunday nizolarning ko'pchiligi aniq belgilangan huquqiy qoidalar yoki juda sodda bo'lgan haqiqat savollarini o'z ichiga olishi mumkin (masalan, elektron tijorat kontekstida tovarlarning kelmasligi, buzilgan tovarlar, va'da qilinganidek bo'lmagan tovarlar, haddan tashqari ko'p haq talab qilish va h.k.) [17]. Biroq qiymatning pastki qismidagi barcha bahslar, birinchi qarashda o'ylagandek oddiy bo'lmasligi mumkin [18].

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, OArb bosqichining mavjudligi tomonlarni (adolatliroq) kelishuvga erishishga undaganligi sababli va barcha holatlar tinch yo'l bilan hal qilinishi mumkin emasligi sababli ODR provayderlari majburiy bo'lmagan va majburiy ODR texnikasini qo'llash huquqiga ega bo'lishi kerak [19]. Bunday moslashuvchanlik past qiymatli maxrajga to'g'ri keladigan ko'plab turdagi nizolarga moslashish uchun zarur bo'lib, shu bilan birga, barcha holatlarda yakuniy, aniq qarorlar qabul qilinishini ta'minlaydi.

ODRni an'anaviy sud tizimiga integratsiyalash?

ADR/ODR jarayonlarini an'anaviy sud tizimiga integratsiya qilish orqali adolatga erishishni kengaytirish g'oyasi F. Sanderning 1976-yilda Pound konferensiyasida so'zlagan nutqiga borib taqaladi, bu, ko'pincha, ADR harakatining tug'ilishi sifatida ko'riladi. O'sha nutqida SANDER "ko'p eshikli sud binosi" tushunchasini ta'kidlab o'tdi, bu uning fikricha, sudlar da'vogarlarni o'z nizolarini hal qilish uchun eng maqbul jarayonga yo'naltirishlari kerak bo'lgan faol rolning metaforasidir [20]. Shunday qilib, qandaydir onlayn hay'at yoki sud tashkil etish mutlaqo yangi g'oya emas. 2016-yilda Britaniya Kolumbiyasida, Kanadada Fuqarolik qarorlari bo'yicha hay'at ("CRT") ishga tushirilganligi sababli unga e'tibor ortib bormoqda. Bundan tashqari, Buyuk Britaniyada "Onlayn sud"ni tashkil etish bo'yicha xuddi shunday taklif LORD JUSTICE tomonidan BRIGGS o'zining Fuqarolik sudlari tuzilmasini ko'rib chiqishda taklif qilingan ("CCSR") [21]. Oxirgi taklif tabiatan ancha mazmunli bo'lganligi sababli keyingi muhokama deyarli faqat CCSRga qaratiladi.

CCSR Buyuk Britaniya sud tizimi 2020-yil aprelogacha amalga oshirishi kutilayotgan keng qamrovli islohot dasturiga mos keladi. Ushbu hisobot Lord Bosh sudya va Rolls Master tomonidan topshirilgan va keyinchalik ma'qullangan. Onlayn sud CCSRning eng muhim tavsiyasidir. U yangi tashkil etilgan ODR Maslahat Guruhining oldingi taklifiga asoslanadi. Ustoz tomonidan ODR fuqarolik adliyasining kelajagida muhim rol o'ynashi mumkinmi yoki yo'qligini alohida ko'rib chiqishni so'ralgan.

CCSR okrug sudining mahalliy bo'linmalaridan alohida, birlamchi qonun hujjatlari bilan ruxsat etilgan va o'zining protsessual qoidalari bilan tartibga solinadigan mutlaqo yangi Onlayn sudni tashkil etishni tavsiya qiladi. U 25 000 funt sterlinggacha bo'lgan barcha da'volar bo'yicha majburiy yurisdiksiyaga ega bo'lar edi, shu jumladan, noaniq da'volar, lekin alohida istisnolar bundan mustasno. Kanadalik hamkasbi kabi onlayn sud ham UNCITRAL texnik eslatmalari tomonidan tavsiya etilgan ketma-ket uchta bosqichga o'xshash qatlamli protsessual modelni o'z ichiga oladi, albatta, yanada rasmiy jamoatchilikka moslashish uchun moslashtirilgan tizim ko'rinishida.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Rustambekov I.R. (2018) "O'zbekiston Respublikasida Xalqaro tijorat arbitraj tizimini shakllantirishning amaliy jihatlari". – B. 6.
2. Rustambekov I.R. (2018) "Xalqaro tijorat arbitraji". Darslik. – B. 13–14.
3. AnuFrieва L.P. Xalqaro xususiy huquq: 3 jildda. 3. Chegara bankrotligi. Xalqaro tijorat arbitraji. Xalqaro fuqarolik tartibi: darslik. M: 2011 yil nashriyot uyi, 2011 y. – B. 35–36.
4. Rustambekov Islambek. "Uzbekistan: The New-and First-International Commercial Arbitration Law". ICC Dispute Resolution Bulletin 2 (2021);
5. Samarxodjaev B.B. Fuqarolik huquqiy munosabatlariga xususiy xalqaro huquqning normalarini qo'llash // O'zbekiston Respublikasining fuqarolik qonunlari (2 qismi). – T.: Adolat, 1999 yil. – B. 32–33.
6. Rustambekov, Islambek, and Mokhinur Bakhramova. "Legal Concept and Essence of International Arbitration". <https://ijsshr.in/v5i1/Doc/18.pdf>.
7. Рустамбеков И. и Гулямов С. 2022. Международное частное право в киберпространстве (коллизийное кибер право). Обзор законодательства Узбекистана. 1, 2 (мар. 2022), 88–90 <http://www.cybersettle.com>.
8. Oqyulov O. Tadbirkorlik subyektlarining huquqiy himoya tizimini mustahkamlash masalalari. – T.: TDYUI, 2010. – B. 12.
9. Bahramova, Mohinur Bahramovna. "Nizolarni onlayn hal qilish (ODR) va uning xalqaro yurisdiksiyasi". Интернаука 35-2 (2021): 43–44;
10. Bahramovna, Bahramova Mohinur. "Onlayn arbitrajda nizolarni hal etish tartibi". International Journal of Philosophical Studies and Social Sciences (2022): 104–109.
11. Bakhramova Mokhinur. "The role and importance of online arbitration and electronic dispute resolution in private international law". Теоретические аспекты юриспруденции и вопросы правоприменения. 2021;
12. Bahramovna Bahramova Mohinur. "Raqamli makonda onlayn nizolar tushunchasi va ularning huquqiy maqomi". Барқарорлик ва етакчи тадқиқотлар онлайн илмий журнали (2022): 163–168.
13. Yusupov Sardor. Robot texnikasini tartibga solish muammolari: huquqiy va axloqiy muammolarni hal qilish bo'yicha ba'zi ko'rsatmalar // ORIENSS. 2022. – №3.

URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/robot-texnikasini-tartibga-solish-muammolari-huquqiy-va-axloqiy-muammolarni-hal-qilish-bo-yicha-ba-zi-ko-rsatmalar>.

14. Якубова Ирода. “Муаллифлик ҳуқуқи бўйича мулкӣ ҳуқуқларни жамоавий бошқарув ташкилотларини такомиллаштириш билан боғлиқ айрим масалалар”. Юрист ахборотномаси 1.1 (2022): 32-39. <https://www.yuristjournal.uz/index.php/lawyer-herald/article/view/304>.

15. Ubaydullaev Z.S. (2004) “O‘zbekiston Respublikasidagi hakamlik sudlari va xalqaro tijorat arbitraji to‘g‘risidagi qonun hujjatlarini ishlab chiqish kontseptsiyasi: O‘zbekistonda hakamlik sudlari: Tahlil va rivojlanish tendentsiyasi. T.: Sharq B. 340–341.

16. Rustambekov Islambek Genesis of alternative dispute resolution mechanisms in the Republic of Uzbekistan. // Review of law sciences. 2020. № November Exclusive issue. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/genesis-of-alternative-dispute-resolution-mechanisms-in-the-republic-of-uzbekistan>.

17. Yusupov Sardor. “Sun’iy intellekt va robototexnika sohasi yutuqlarining qonunchilikka muvofiq yuridik shaxs maqomiga ega bo‘lishining ilmiy-nazariy tahlili”. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences 2.4 (2022): 685-692 <https://cyberleninka.ru/article/n/sun-iy-intellekt-va-robototexnika-sohasi-yutuqlarining-qonunchilikka-muvofiq-yuridik-shaxs-maqomiga-ega-bo-lishining-ilmiy-nazariy>.

18. Boguslavskiy M.M. Institutsional hakamlik sudlarining ko‘lamini kengaytirishning zamonaviy tendentsiyalari // Xalqaro tijorat arbitrajining dolzarb masalalari. A.S. Kommarov. – M.: Spark, 2002. – B. 39.

19. Yakubova I.B. A persons right to health, as his non-property rightS // Theoretical & Applied Science. – 2016. – №. 12. – C. 124-126. https://www.researchgate.net/profile/Iroda-Yakubova/publication/312416391_A_PERSON’S_RIGHT_TO_HEALTH_AS_HIS_NON-PROPERTY_RIGHTS/links/60a20545458515c26599508a/A-PERSONS-RIGHT-TO-HEALTH-AS-HIS-NON-PROPERTY-RIGHTS.pdf.

20. Yusupov Sardor. “Robotics as an Artificial Intelligenceand the Need for its International Legal Regulation”. Middle European Scientific Bulletin 23 (2022): 131–136 <http://cejsr.academicjournal.io/index.php/journal/article/view/1205>.

21. Bakhramovna Y. I. et al. Problems of Copyright Protection: Plagiarism And Piracy On The Internet // Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT). – 2021. – T. 12. – №. 4. – C. 1132–1135. <https://turcomat.org/index.php/turkbilmat/article/view/625>.